HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואתא בעל חוב דראובן וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה [א] א"ל רבא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליה [ב] ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא בעל חוב דיעקב וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מיניה מאי טעמא בעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי (א) אמר רמי בר חמא [ג] ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקף עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה משמעון ופייסיה בזוזי דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן אנן מטלטלי שבק אבון גבך ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי אמר רבא [ד] אי פקח אידך מגבי להו ניהלייהו ארעא והדר גבי לה מינייהו כרב נחמן דאמר רב נחמן אמר (ב) רבה בר אבוה [ה] יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן (ג) אמר רבה [ו] ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ואתא בעל חוב דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ולא אמרן אלא דזבנה בינונית אבל זבנה עידית וזבורית מצי אמר ליה להכי טרחי וזביני ארעא דלא חזיא לך ובינונית נמי לא אמרן אלא דלא שבק בינונית דכוותה

אבל

ואתא בעל חוב דראובן. שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכרה ראובן לשמעון ואילו בא ומצאה ביד שמעון הכי נמי הוה טריף לה: **דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה.** כשם שאילו מכרה שמעון זה לאיש אחר באחריות ובא בעל חוב דראובן וטורפה היה שמעון מפצהו ועל ראובן לא יוכל לחזור שהרי שלא באחריות לקחה הימנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפצה לו: **נהי דאחריות דעלמא.** כל העוררים עליה שלא מחמת ראובן קיבל עליה שמעון: **אחריות דנפשיה.** ערעור הבא לו מחמת עצמו: **כבעל חוב דעלמא דמי.** המעורר עליה שלא מחמת ראובן אלא מחמת מי שמכר לו לראובן תחלה וכשם שאם לקחה ראובן מלוי ומכרה לשמעון שאינו אחיו שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ובא בעל חוב דלוי הקודם לשטר מכירה ראשונה וטורפה מראובן צריך שמעון לפצותו שהרי באחריות מכרה והוא לקחה שלא באחריות אף כשירשה ראובן מיעקב ומכרה ובא בעל חוב דיעקב יפצנו שמעון ולא אמרי' דראובן כרעיה דאבוה הוא ואחריות דראובן לא קיבל עליה שמעון: **וזקפן עליו במלוה.** שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שטר חוב עליהם: **ופייסיה בזוזי.** במעות דמי השדה שהיה חייב ליתמי פייס את הנושה בשביל ראובן שבאחריות מכרה לו: **מטלטלי שביק אבון גבך.** והיה בעל חוב של אבינו מסולק ממנו שאין לנו קרקע והמעות לא היה לך ליתן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ועתה גם אתה אין לך לחזור עלינו על האחריות לפי שאין לנו קרקע מאבינו: **מגבי להו ארעא.** כשתבעוהו היתומים יפרע להן קרקע בדמי המעות והדר גבי מנייהו בשביל אחריות אביהם ולא מצו למימר לא ירשנו קרקע זה מאבינו אלא לקחנוהו במעות דאמר להו ע"י שעבוד חוב אביכם באה לכם והרי היא לכם כירושת קרקע שלקח אביכם בחייו: **ב"ח.** של אביהם: **חוזר וגובה אותה מהם.** כאילו נפלה להם ממש בירושה: **כל שדותיו.** בשטר אחד. דבשני שטרות אין גובין מלוי אלא א"כ לקח משמעון אותה שלקח מראובן באחרונה דמצי א"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשלקח את זו ואין זו בשעבודך דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין: **רצה מזה גובה רצה מזה גובה.** וכדמסיים ואזיל דזבן לוי משמעון בינונית שעבוד בעל חוב עליה ולא שבק בינונית משל ראובן אצל שמעון הלכך רצה לגבות משמעון עידית גובה דאמר ליה אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובי וכל זמן שאמצא משל ראובן אצלך כלום לא אטריח את לוי שהניח לי מקום לגבות רצה מלוי גובה כגון אם לא ימצא אצל שמעון משל ראובן אלא זיבורית גובה בינונית מלוי דא"ל לקחת את שעבודי בינונית שדיני מוטל עליה. ואע"ג דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן והניח אצלו זיבורית לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי כדתנן [גיטין מח:] אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפי' הן זיבורית התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו לא יטרוף לקוחות אבל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא ואף עליו מכח טירפא הוא בא:

דינא

זקפו במלוה לא מצי אמרי בני ראובן לשמעון מידי דחשבינן הנך מעות כאילו הן מונחין בידו במשכון תחת השדה אם יטרפוה ממנו וא"כ אתי שפיר דנקט באחריות דשלא באחריות אין חילוק בין זקפו ללא זקפו ואפי' אם ת"ל דזקפו לאו דווקא ולא נקט זקפו אלא משום לומר שנתקיים המכר דכל זמן דעייל ונפיק אזוזי אין המכר קיים וכשזוקפו עליו במלוה תו לא עייל ונפיק אזוזי ולא הוה צריך למימר אלא ונתקיים המכר ותו לא אפ"ה אומר רבי דאיצטריך למינקט באחריות דאי שלא באחריות לא הוה שמעינן מינה אלא מאי דשמעינן ממתני' דמה שאין הלוקח רשאי לתת המעות לב"ח מתני' היא בפ' הכותב (לעיל פד.) ר"ע אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשים שכולן צריכין שבועה ואין היורשים צריכין שבועה אבל השתא קמ"ל אע"פ שהוא מוחזק בהן וס"ד יעכבם לעצמו תחת אחריות שאביהן חייב אפי' הכי לא יעכבם דמטלטלי דיתמי נינהו ועוד נראה לרבי דזקפן במלוה דווקא דאי לאו הכי מאי קאמר דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן לשמעון מטלטלי שבק אבינו גבך עד כאן לא קאמר ר"ע ינתנו ליורשים אלא משום דכולן צריכין שבועה ואין היורשים צריכין שבועה הא אי אחרים נמי לא הוו צריכין שבועה משמע דמודה שיתנו לאחרים והכא האי לוקח מאי שבועה צריך הא ליכא למימר הכא שמא התפיסו צררי דכל זמן שמעות המקח בידו עדיין למה יתפיסו אחרים תחתיהם הלכך נקט זקפו במלוה דהואיל וזקפו במלוה איכא למיחש טפי שמא התפיסו צררי שיעכב אם יטרפוה ממנו דהך מלוה ישאל ממנו כל שעה שירצה שיכתוב עליו שטר מלוה אבל לא זקפו ליכא למיחש לשמא התפיסו צררי וליכא שבועה והואיל וכן לא מצו יתמי למימר ליה ולא מידי. מ"ר. ותימה הואיל ולא זקפו ליכא למיחש לצררי א"כ למאן דמפרש טעמא בערכין פרק שום היתומים (דף כג.) דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אא"כ רבית אוכלת בהן משום צררי משכחת לה דנזקקין כמו ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ולא זקפו עליו במלוה ומת ושלם שמעון המעות ליתומים וא"כ נמצאת שאינה שלו הרי עכשיו חוזר על היתומים ונזקקין הואיל ולא חיישינן לצררי ואמר לי רבי נהי דביתומים גדולים לא הוה חיישינן לצררי כה"ג ביתומים קטנים חיישינן טפי: **ופייסיה** בזוזי. אומר רבי דרבותא הוא לא מבעיא היכא דלא פייסיה דאינו יכול לעכב המעות אלא אפי' פייסיה דסד"א הרי פרע חוב שלהם וסילק בעל חוב זה מעליהן קא משמע לן דאפ"ה אמרי ליה אנן מטלטלין כו': **אי פיקח אידך מגבי להו** ניהלייהו וכו'. מכאן יש להוכיח דאע"ג דאמרי' לעיל בפרק הכותב (דף פו.) דדינו דבעל חוב בזוזי היכא דאית ליה זוזי מ"מ אם הפסיד הלוה בכך לא יתן לו זוזי כגון הכא דמצי מגבי להו קרקע ואינו עושה שלא כדין: **ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון.** פי' בקונטרס בשטר אחד דבשני שטרות לא אמרי' רצה מזה גובה רצה מזה גובה משום דאינו יכול לגבות מלוי אא"כ לקח משמעון אותה שקנה באחרונה מראובן דאי לקח אחת מאותן שלפני האחרונה לא גבי בעל חוב מלוי דא"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשקנה את שלי מראובן ומשעה שקנאה שמעון נסתלק שיעבודך ונשאר שיעבודך על הנותרות ולא נהירא לרבי דמאי שמעון למימר ליה מ"ט אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש שם בני חורין ואפי' הן זיבורית משום תקנה דלוקח ראשון אנא בהך תקנתא לא ניחא לי כדרבא בפ"ק דב"ק (דף ח:) הלכך מצי לפרש בשני שטרות וביותר. מ"ר. ולי נראה כפירוש הקונטרס דדוקא בשטר א' אבל בשני שטרות ולקח שמעון זיבורית באחרונה ולוי לקח משמעון אותה שלפני אחרונה אינו יכול לגבות מלוי דא"ל להכי טרחי וזבני ארעא דלא חזיא למיקם קמך דודאי אם היו כולם ביד שמעון האחרונה שהיא זיבורית היה מגבה לו וכן אם לקח שמעון עידית באחרונה ולקח לוי אותה עידית אינו יכול לגבות מלוי אותה עידית מהאי טעמא דלהכי טרחי וזבני ארעא דלא חזיא לך דודאי אם היו כולם ביד שמעון הבינונית והזיבורית שלקח לפני האחרונה שהיא עידית היה מגבה לו והיה הרשות בידו כדמפרש טעמא בב"ק (שם) וכן אם זבן לוי בינונית ושבק בינונית יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות ממנו אע"פ שלקח שמעון בשני שטרות ומיהו יתכן להיות רצה מזה גובה רצה מזה גובה אפי' בשני שטרות ואע"פ שלקח לוי משמעון אותה שלפני האחרונה בענין שהאחרונה עידית והראשונה שלקח לוי בינונית ולא שבק בינונית דכוותה ולא מצי למימר השתא טרחי וזבני ארעא דלא חזיא לך: **רצה** מזה גובה רצה מזה גובה. ואע"ג דאמרינן אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן זיבורית הכא שאני דליכא בני חורין כלל וכולהו משועבדים נינהו שהרי זה הב"ח בא מכח ראובן:

אבל

מסורת הש"ס

א) פסחים לא., ב) שם לקמן קי. ב"ב קכה., ג) ב"ק ח: ע"ש,

עין משפט נר מצוה

יד א ב מיי' פי"ט מהל' מכירה הל' י סמג לאוין קפ טוש"ע ח"מ סי' רכו סעיף ג:

טו ג ד מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הל' י סמג עשין צד טור ח"מ סימן קא:

טז ה מיי' שם הל' ט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קז סעיף א:

יז ו מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג עשין צד טוש"ע שם סי' קיט סעיף א:

◆

מוסף רש"י

ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות. שמא יטלנה בעל חוב דראובן משמעון בשביל חוב שנשעבדה לו ראובן, שישלם לו ראובן זה מעותיו לשמעון, ולא היו לו נכסים עוד על דבר אחריות זה (פסחים לא.). **וזקפן עליו במלוה.** שלא היו מעות לשמעון שפסק על שדה זו וכתב לראובן שטר עליהן ושיעבד נכסיו לו עליהן (שם). **ומת ראובן.** המוכר, ובא בעל חובו וטורפה משמעון ועדיין לא נתן שמעון המעות לראובן ולא ליתומיו, ופייסיה שמעון לבעל חוב דראובן באותן המעות (שם). **דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן.** אע"ג דאבוהון קביל עליה אחריות מכירה זו אפילו הכי יכולין בני ראובן לבא על שמעון ולומר אנן מטלטלי שבק אבון גבך. לא היית חייב עליו אלא מעות ולא היה לך ליתנן לבעל חוב ולא לעכבן בשביל אחריות מכירתך, דמטלטלי דיתמי לא שיעבדום לבעל חוב, דקרקע של יתומים הוא דאמרינן בעל חוב גובה אותה בחובת אביהן, משום דמחייס חל שיעבודא עליהן, אבל על מעות שלא היו בעין לא חייל שיעבודו מחיים עליהן וכשהן בעין אין כאן לוה, ולבעלי המעות דהיינו יתומים לא הלוה זה כלום (שם). **אמר רבא אי פיקח אידך.** זה שמעון, יטעון ויאמר להם אין לי מעות לפרוע לכם אלא קרקע יש לי ונותנה להם בחובותם וחוזר וגובה אותם מהם בשביל אחריות מכירה שקבל אביהן עליו, דהשתא כי אגבי להו הא ארעא איגלאי מילתא דלאו מטלטלי הוא דשביק גביה אלא קרקע (שם). **יתומים.** בני מלוה, **שגבו קרקע.** מן הלוה, **בעל חוב.** של אביהן שנתחייב לו אביהן מעות, חוזר וגובה אותה מהן (רשב"ם ב"ב קכה.). **רצה מזה גובה רצה מזה גובה.** רצה מלוי גובה אותה שדה, דאמר ליה שיעבודי שקלת, רצה משמעון גובה מזיבורית דא"ל את בעל דברים דידי את דשקלת כולהו נכסי דראובן (ב"ק ח:). **ולא אמרן.** דגובה מלוי, אלא דזבן לוי בינונית (שם).

◆

תוספות רי"ד

אמר רמב"ח ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דראובן וקטרי' לי' מניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי לראובן פי' אתא ב"ח דראובן שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכר ראובן לשמעון ואילו בא ומצאה ביד שמעון ה"נ דהוה טריף ליה אמר רמב"ח דינא דאזיל שמעון ומפצי לי' שאילו מכרה שמעון

◆

תוספות רי"ד (המשך)

זה לאחר באחריות ובא ב"ח דראובן וטרפה ממנו היה שמעון מפצהו ועל ראובן לא יוכל לחזור שהרי שלא באחריות לקחה ממנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפצה לו: א"ל רבא נהי דאחריות דעלמא קבלי' עליה אחריות דנפשיה מי קביל עלייהו פי' כל העוררים עליו שלא מחמתו קבל עליו אבל ערעור הבא לו מחמתו לא קבל עליו ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות וחזר ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דיעקב וקטריף לה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מ"ט ב"ח דיעקב כב"ח דעלמא דמי: אמר רמב"ח ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו במלוה פי' שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שט"ח עליהן ומת ראובן ואתא ב"ח דראובן וקטריף לה משמעון ופייסיה בזוזי דינא הוא דאמרי בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שביק אבון גבך ומטלטלי [דיתמי] לב"ח לא משתעבדי אמר רבא ואי פיקח הוא שמעון מגבי לי' ניהלי' והדר גבי לה מנייהו מדר"נ דאר"נ ארב"א יתומים שגבו קרקע בחוב אביהם ב"ח גובה אותה מהן פי' כיון דהוה משעבדא לאבוהון כאילו זבנא ממרא אבל השתא תיקון דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח ואע"ג דקי"ל דהיכא דאית לי' זוזי ללוה לא מצי לסלוקי לב"ח בקרקע הכא שאני משום דא"ל אמאי פטריתו נפשייכו מלשלומי משום דלית לכו קרקע אנא עבידנא מילתא דתהני לכו ותו דאמרי' להו האי ארעא משעבדא לדידכו ומשעבדא נמי לדידי מר"נ: אמר רבא ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא ב"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ול"א אלא דזבן בינונית אבל זבין זיבורית ועידית לא